

การจัดการเวทีสำหรับการแข่งขันวงดนตรี

Stage Management for Music Ensemble Competition

เฉลิมพล โลหะมาตย์¹ วัชรานนท์ สังข์หมื่นนา¹ วัชระ หอมหวล¹

E-mail: chaloempol@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอแนวทางการจัดการเวทีในการแข่งขันวงดนตรี โดยมุ่งเน้นไปที่การแข่งขันของนักเรียนนักศึกษาในประเภทวงดนตรีที่มีธรรมชาติและลักษณะการใช้เวทีรวมถึงอุปกรณ์ต่างๆ บนเวทีคล้ายคลึงกัน เช่น วงสตริง วงป๊อปปูล่า วงลูกทุ่ง วงโปงลาง เป็นต้น ปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการแสดงของวงดนตรีนอกจากการฝึกซ้อมที่เหมาะสมแล้ว ความสามารถในการจัดการเวทีในการแข่งขันยังเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การแสดงบนเวทีนั้นสมบูรณ์มีคุณภาพมากขึ้นเพียงใด การจัดการเวทีสำหรับการแข่งขันวงดนตรีสามารถแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ ได้ดังนี้ 1) การสำรวจเพื่อการจัดการเวที 2) การจัดการด้านเสียง 3) การจัดการด้านการแสดง 4) การจัดการด้านแสง การเตรียมการวางแผนการจัดการเวทีในส่วนต่างๆ อย่างรอบคอบนั้นจะส่งผลกระทบต่อการแสดงบนเวทีให้มีคุณภาพ เป็นไปโดยราบรื่นสมบูรณ์ตลอดการแข่งขัน

คำสำคัญ: วงดนตรี การแข่งขัน การจัดการเวที

Abstract

The objective of this article is to present the guidelines for stage management in music ensemble competitions. It focuses on student competitions in ensembles of similar types and style of stage use, as well as the required various equipment on the stage that is same as or similar to. For example : popular music ensemble, big bands, lukthung ensemble, ponglang ensemble and others. Factors that will affect the performance quality of the band. In addition to proper training The ability to manage the stage in a competition is also an important part of the quality of the performance on the stage. Stage management for the band competition can be divided into the following sections: 1) Stage Management Survey 2) Sound Management 3) Performance Management 4) Lighting Management. Careful preparation of stage management planning will influence the quality of the performance on the stage and will ensure the smooth flow throughout the competition.

Keywords: music ensemble, competition, stage management

ความนำ

การจัดการศึกษาในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือระดับอุดมศึกษา นอกจากจะมีพันธกิจในการจัดการเรียนการสอนด้านวิชาการและวิชาชีพแล้วยังได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยคาดหวังว่าจะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ทักษะที่จำเป็นและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตรนั้น (พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เป็นที่นิยมประเภทหนึ่งคือกิจกรรมด้านดนตรี ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกจากวิชาดนตรีที่มีการเรียนการสอนในกลุ่มสาระศิลปะแล้ว ในโรงเรียนต่างๆ อาจจะมีดนตรีเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรอีกด้วย (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานทางการศึกษา (2553)) ส่วนในระดับอุดมศึกษา นอกจากจะมีการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวกับดนตรีและศิลปะการแสดงแล้วยังพบว่ามีกิจกรรมผู้เรียนที่เกี่ยวกับดนตรีและศิลปะการแสดงในมหาวิทยาลัยอย่างหลากหลายอีกด้วย กิจกรรมดนตรีในสถานศึกษาระดับต่างๆ มีอยู่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นวงโยธวาทิต วงมโหรีวงดนตรี วงสตริง วงโปงลาง วงดนตรีไทยหรือวงอื่นๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบาย ความพร้อมของทั้งด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์หรืองบประมาณของแต่ละสถาบันนั้น

คำว่า "จัดการ" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายไว้ว่า สั่งงาน ควบคุมงาน ดำเนินงาน การจัดการเวทีในการแสดงและการแข่งขันดนตรี ในที่นี้ผู้เขียนจึงตั้งใจหมายถึง การสั่งงาน ควบคุมหรือดำเนินงานบนเวทีที่ใช้แสดงดนตรีหรือที่เกี่ยวกับเวทีที่มีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนการแสดงหรือการแข่งขันดนตรี ในปัจจุบันมีรายการแข่งขันความสามารถทางด้านดนตรีของทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาอยู่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันวงโปงลาง วงดนตรีลูกทุ่ง วงสตริง วง

¹ อาจารย์ประจำวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ดุริยางค์เครื่องลม วงโยธวาทิตหรือรายการแข่งขันต่างๆ ที่อยู่ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น นอกจากการฝึกซ้อมของวงดนตรีจึงสามารถบรรเลงได้อย่างดีเยี่ยมแล้ว การจัดการเวทีถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลให้การแสดงนั้นมีความสมบูรณ์ได้มากน้อยเพียงใด แม้วงดนตรีจะมีการฝึกซ้อมอย่างหนักจนประสบความสำเร็จในการบรรเลงได้อย่างดีเยี่ยมแต่หากไม่มีทักษะหรือความสามารถในการจัดการบนเวทีที่ดีแล้วก็จะส่งผลให้การแสดงบนเวทีไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือมากกว่านั้นคือประสบความสำเร็จล้มเหลวได้ การเรียนรู้ทฤษฎี วิธีการจัดการเวทีและการฝึกฝนหาประสบการณ์ในการจัดการเวทีเพื่อให้สามารถปฏิบัติและจัดการได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว รวมถึงการมีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้งนั้นจะส่งผลต่อคุณภาพของการแสดงบนเวทีโดยตรง และหากเป็นการแข่งขันนั้นหมายถึงโอกาสในการได้รับชัยชนะย่อมมากขึ้นตามไปด้วย บทความนี้นุ่งเน้นนำเสนอองค์ความรู้ที่ตกผลึกจากประสบการณ์ทั้งการเรียนการสอนและการปฏิบัติจริงในสนามแข่งขันที่นำไปใช้ปฏิบัติได้จริง สามารถประยุกต์ใช้ในการจัดการเวทีในการแข่งขันวงดนตรีนักเรียนนักศึกษาที่มีธรรมชาติและลักษณะการใช้เวทีรวมถึงอุปกรณ์ต่างๆ บนเวทีคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน เช่น วงสตริง วงป๊อปปูล่า วงลูกทุ่ง วงโปงลาง เป็นต้น การจัดการเวทีสามารถแบ่งออกเป็น ส่วนต่างๆ ที่ล้วนมีความสำคัญได้แก่ 1) การสำรวจเพื่อการจัดการเวที 2) การจัดการด้านเสียง 3) การจัดการด้านการแสดง 4) การจัดการด้านแสง

เนื้อหา

การสำรวจเพื่อการจัดการเวที

การสำรวจเพื่อการจัดการเวที ถือเป็นจัดการในภาพรวมเบื้องต้นเพื่อที่จะนำข้อมูลไปพิจารณาวางแผนการจัดการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป เพราะเมื่อมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพียงพอก็จะสามารถเตรียมการวางแผนในการดำเนินการหรือการบรรเลงหรือวางแผนในรายละเอียดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม ซึ่งอาจจะส่งผลต่อคุณภาพการบรรเลงของวงดนตรีให้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ได้มากที่สุด และหากเป็นการแข่งขันก็ย่อมจะส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันได้ ดังนั้นเมื่อทราบว่าวงดนตรีจะต้องมีการแสดงหรือการแข่งขันในรายการใดๆ การหาข้อมูลเพื่อการจัดการเวทีจึงเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับต้นๆ และต้องกระทำอย่างรอบคอบ

การหาสำรวจเพื่อการจัดการเวทีควรดำเนินการก่อนวันแสดง ข้อมูลที่ต้องสำรวจบางอย่างอาจจะปรากฏในเอกสารคู่มือการสมัคร ระเบียบ กำหนดการหรือกติกาการแข่งขัน แต่หากไม่มีหรือข้อมูลไม่เพียงพออาจจะต้องประสานงานเพื่อทำการสอบถามจากผู้จัดงาน ผู้ประกอบการที่ให้บริการในสถานที่หรือรายการแข่งขันนั้นๆ หรือค้นหาข้อมูลจากสื่อต่างๆ มากไปกว่านั้นอาจจะต้องเดินทางไปยังสถานที่แสดงเพื่อสำรวจด้วยตัวเองให้มั่นใจว่าจะได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากพอสำหรับการนำมาใช้ในการตัดสินใจวางแผนการจัดการที่เกี่ยวข้องต่อไปได้ รายละเอียดข้อมูลเพื่อการจัดการเวทีที่ควรทราบ มีดังต่อไปนี้

1. สถานที่ตั้งของเวทีแข่งขัน การรู้จักสถานที่ที่เป็นที่ตั้งของเวทีที่ใช้ทำการแข่งขันอาจเป็นเรื่องง่ายแต่ก็มองข้ามไปไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถวางแผนการเดินทางไปยังสถานที่แสดงหรือแข่งขันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว หากไม่ทราบที่ตั้งของสถานที่แข่งขันหรือไม่ทราบเส้นทางที่สามารถเดินทางไปได้สะดวกอาจจะทำให้เกิดความล่าช้า ติดขัด หรือร้ายไปกว่านั้นคือเดินทางไปร่วมการแสดงหรือแข่งขันไม่ทันเวลา

2. ลักษณะของสถานที่ที่เวทีตั้งอยู่ ลักษณะของบริบทแวดล้อมต่างๆ ของเวทีการแสดงว่าจะจะเป็นลักษณะในร่ม ในอาคาร (Indoor) นอกอาคาร กลางแจ้ง (Outdoor) สำรวจขนาดของสถานที่นั้นๆ ซึ่งลักษณะของสถานที่ตั้งของเวทีและบริบทแวดล้อมต่างๆ นั้นจะส่งผลต่อสัมเสียงโดยรวมของการบรรเลงของวงดนตรีโดยตรง ข้อเท็จจริงประการหนึ่งที่ต้องคำนึงคือ อุปกรณ์และเครื่องดนตรีชุดเดียวกัน การปรับค่าต่างๆ เหมือนกัน แต่เมื่อบรรเลงในสถานที่ที่แตกต่างกันจะให้ผลลัพธ์ที่ต่างกันออกไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นสัมเสียง การตอบสนองของอุปกรณ์และความรู้สึกในการบรรเลง เป็นต้น

3. ขนาดและมิติต่างๆ ของเวที ไม่ว่าจะเป็นความสูงของเวทีจากพื้น ความกว้าง ความลึก รูปทรงของเวที ความต่างระดับของพื้นเวที เป็นต้น การทราบข้อมูลรายละเอียดขนาดและมิติของเวทีการแสดงจะทำให้วงดนตรีสามารถวางแผนและออกแบบการแสดง อุปกรณ์ รวมไปถึงการวางตำแหน่งของเครื่องดนตรีหรือเครื่องมือต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็วเมื่อทำการแสดง

4. พื้นผิวของเวที ไม่ว่าจะเป็นลักษณะ วัสดุ สีพื้น ความสามารถในการยึดเกาะ ความผิดและสั่นไหว ซึ่งทั้งหมดล้วนจะส่งผลต่อการแสดงของนักแสดงและการเคลื่อนไหวต่างๆ ของสมาชิกในวงดนตรี การรู้ข้อจำกัดของพื้นผิวเวทีอย่างละเอียดรอบคอบนั้นยังจะทำให้สามารถวางแผนและออกแบบการแสดงและการเคลื่อนไหวต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

5. ทางขึ้น-ลง และเข้า-ออกของเวที ควรทำการสำรวจจำนวนทางเข้า-ออก ขึ้น-ลงของเวที ทั้งความกว้าง ความสูง ความชันของทางเดิน ลักษณะของบันไดขึ้นลง การมีข้อมูลทางขึ้นลงเข้าออกของเวทีจะทำให้วงดนตรีวางแผนการเข้า-ออก ขึ้นลงเวที การขนย้ายอุปกรณ์เครื่องดนตรีของสมาชิกได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

6. ฉากที่ประกอบอยู่บนเวที การสำรวจลักษณะของฉากบนเวทีหลัง ฉากด้านข้าง รูปทรง ลักษณะ มิติต่างๆ ของฉาก จะทำให้สามารถวางแผนการจัดองค์ประกอบของการแสดงและสามารถจัดวางตำแหน่งของสมาชิกบนเวทีได้อย่างลงตัวเหมาะสม

7. สถานที่หรือบริเวณที่จำเป็นต้องใช้งาน เช่น ห้องน้ำ ห้องแต่งตัว ห้องพักผ่อน ร้านค้า ร้านอาหาร เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบปลีกย่อยเหล่านี้อาจจำเป็นในการแสดงหรือการแข่งขันบางประเภทที่มีจำนวนคนค่อนข้างมาก และต้องรอคอยคิวการแสดงเป็นระยะเวลานาน เช่น การแข่งขันวงดนตรีลูกทุ่ง ที่ต้องมีการแต่งตัว การอบอุ่นร่างกาย หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่ต้องอาศัยพื้นที่ในการดำเนินงาน หรือเพื่อให้มั่นใจว่าวงดนตรีจะมีสถานที่ต่างๆ ให้วงดนตรีใช้ตามจุดประสงค์อย่างไม่ติดขัดเคอะเขิน อาจจะมีการประสานงานหรือจัดจองสถานที่หรือพื้นที่จำเป็นในการใช้งานสำหรับวงดนตรีไว้โดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดการติดขัดเมื่อต้องเดินทางไปแสดงหรือแข่งขันในสถานที่จริง

8. เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ที่มีให้บนเวที บนเวทีการแสดงมีรายละเอียดที่ควรต้องทำการสำรวจดังนี้

8.1 เครื่องดนตรี วงดนตรีควรขอข้อมูลจากผู้จัดงานว่าบนเวทีจะมีเครื่องดนตรีชนิดใดบ้างประจำไว้ให้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเครื่องดนตรีที่ผู้จัดงานมีไว้เพื่อให้ทุกวงดนตรีใช้ร่วมกัน คือกลองชุด ด้วยการติดตั้งและปรับแต่งกลองชุดทำได้ค่อนข้างยากและใช้เวลานานในการดำเนินการ นอกจากนี้ในบางครั้งอาจจะพบได้บ้างว่าผู้จัดมีเปียโนไฟฟ้าประจำไว้ให้บนเวทีอีกชนิดหนึ่ง อย่างไรก็ตามดนตรีทุกวงควรสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม เช่น กลองที่มีบนเวทีเป็นยี่ห้อ/รุ่นใด ลักษณะอย่างไร มีอุปกรณ์ประกอบอย่างไรบ้าง เปียโนไฟฟ้ายี่ห้อ/รุ่นใด มีลักษณะเฉพาะอย่างไรบ้าง เป็นต้น เพื่อให้มั่นใจว่าเราจะสามารถใช้เครื่องดนตรีที่มีไว้ให้บนเวทีนั้นได้อย่างถนัดและคล่องแคล่ว หรืออาจจะนำข้อมูลรายละเอียดมาตัดสินใจว่าเราจะนำเครื่องดนตรีหรืออุปกรณ์ของเราเข้าไปเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง รวมถึงจะได้ทำการศึกษาค้นคว้าหาเทคนิค วิธีใช้หรือรายละเอียดอื่นๆ ที่จะทำให้เราใช้เครื่องดนตรีนั้นได้อย่างคล่องแคล่วไม่ติดขัดในเวลาแสดง นอกจากสอบถามแล้ววงดนตรีต้องแน่ใจว่าได้สื่อสารหรือทำการประสานไปยังผู้จัดงานให้ทราบว่าจะวงดนตรีของเรามีเครื่องดนตรีชนิดใดในการบรรเลงบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้จัดงานได้เตรียมการ เตรียมพื้นที่หรืออุปกรณ์สนับสนุนไว้ได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามวงดนตรีทุกวงควรศึกษากติกาหรือระเบียบการแข่งขันที่ผู้จัดได้กำหนดหรือประกาศไว้ ซึ่งมักจะมียาละเอียดข้างต้นปรากฏอยู่ด้วยเสมอ

8.2 อุปกรณ์สนับสนุนที่มีให้บนเวที นอกจากต้องสำรวจเครื่องดนตรีที่ผู้จัดงานจัดไว้ให้บนเวทีแล้ว การสำรวจอุปกรณ์สนับสนุนที่มีอยู่บนเวทีก็เป็นสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญที่ต้องสำรวจเพื่อหาข้อมูลเช่นเดียวกัน อุปกรณ์สนับสนุนบนเวทีอาจจะสามารถแบ่งออกสามประเภทได้แก่ 1) อุปกรณ์ทั่วไป หมายถึง อุปกรณ์ที่ประกอบกับเครื่องดนตรี เช่น ขาตั้งเปียโนไฟฟ้า ขาตั้งขาของกลองชุด ขาไมโครโฟน ขาตั้งเครื่องดนตรีอื่นๆ ขาตั้งโน้ต เป็นต้น 2) อุปกรณ์เกี่ยวกับไฟฟ้าและแสง หมายถึง อุปกรณ์เกี่ยวกับระบบไฟฟ้า ได้แก่ ปลั๊กไฟ ปลั๊กพ่วง สายสัญญาณเครื่องดนตรี สายไมโครโฟน ไฟส่องสว่าง ไฟแสงสีอื่นๆ เป็นต้น 3) อุปกรณ์เกี่ยวกับเสียง หมายถึง อุปกรณ์เกี่ยวกับเสียง ระบบเสียงบนเวทีและระบบเสียงสำหรับผู้ชม ได้แก่ เครื่องขยายเสียงสำหรับเครื่องดนตรีต่างๆ (Instrument Amplifier) ไมโครโฟน เครื่องผสมเสียง (Mixer) แอมป์ขยายเสียงสำหรับลำโพง (Speakers Amplifier) ลำโพงมอนิเตอร์ (Stage Monitor) เป็นต้น นอกจากจะสำรวจว่ามีอะไรบ้าง ยังอาจจะต้องทราบลึกเข้าไปอีกว่าเป็นชนิดใด ยี่ห้อใด รุ่นใด เนื่องจากแต่ละชนิด ยี่ห้อและรุ่นต่างๆ จะมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องของรูปลักษณะ ลักษณะการใช้งานและสัมผัสเสียงที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งย่อมจะส่งผลต่อการใช้อุปกรณ์และส่งผลการแสดงของวงดนตรีได้

วงดนตรีควรต้องทำการสำรวจข้อมูลดังกล่าวข้างต้นอย่างรอบคอบ เพื่อจะได้ศึกษาวางแผนการจัดการและตัดสินใจดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปได้ เช่น การนำอุปกรณ์ที่เหมาะสมไปใช้ร่วม นำไปเพิ่มเติม สับเปลี่ยนหรือเพื่อศึกษาการใช้งานอุปกรณ์เหล่านั้นเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญคล่องตัวและสามารถจัดการกับปัญหาเฉพาะหน้าในการแสดงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งหากเป็นนักแสดงมืออาชีพ ก่อนเข้าทำการแสดงกับทีมสนับสนุนการแสดงที่ยังไม่รู้จักคุ้นเคยหรือไม่เคยทำงานด้วยกัน จะมีการขอรายละเอียดเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้โดยละเอียด เพื่อจะได้ร้องขออุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้หรือวางแผนจัดเตรียมอุปกรณ์เพิ่มเติมมาสนับสนุนการแสดง เพื่อให้การแสดงนั้นมีคุณภาพตามที่ต้องการให้ได้มากที่สุด

9. รายละเอียดอื่นๆ นอกจากรายการสำรวจที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ทางวงดนตรีอาจจะทำการสำรวจรายละเอียดอื่นๆ ที่มีความสำคัญหรือคาดว่าจะจะเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปพิจารณาวางแผนการดำเนินการเพิ่มเติม เช่น จุดตำแหน่งของผู้ชม ตำแหน่งนั่งของคณะกรรมการ ทิศที่แสงแดดส่องเข้า บริเวณที่แสงเข้าถึง ทิศทางของลมหรือรายละเอียดอื่นใดที่จะส่งผลต่อการแสดงหรือการแข่งขันของวงดนตรีได้

หลังจากได้ข้อมูลเพื่อการจัดการเวทีก่อนวันแสดงจริงจนนำไปสู่การวางแผนการจัดการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว เมื่อเดินทางไปตั้งยังสถานที่แสดงวงดนตรีก็ยังคงต้องทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อการจัดการเวทีอีกครั้ง เพื่อสำรวจข้อมูลที่ยังขาดหายหรือยังไม่ชัดเจน และเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้อีกก่อนแล้วถูกต้องและรายละเอียดต่างๆ จะไม่มีการปรับเปลี่ยนจากเดิม การสำรวจเพื่อการจัดการเวทีในเมื่อเดินทางมาถึงสถานที่แสดงอาจจะกระทำก่อนเริ่มการแสดง หรืออาจจะกระทำเมื่อเริ่มการแข่งขันแล้วแต่ยังไม่ถึงลำดับการแสดง

ของตน ซึ่งกรณีหลังนี้จะทำให้เห็นสถานการณ์การแสดงบนเวทีของวงดนตรีที่เข้าร่วมการแข่งขัน เห็นข้อจำกัดของเวที เครื่องดนตรี อุปกรณ์และสิ่งสนับสนุนต่างๆ รวมถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้จริง การตรวจสอบเวทีและสถานที่แสดงเมื่อเดินทางมาถึงสถานที่แสดง แล้วนั้นก็มีรายละเอียดเกือบทั้งหมดเหมือนกับการสำรวจก่อนวันแสดง เพียงแต่ครั้งนี้จะเป็นการลงมือตรวจสอบด้วยตัวเองอีกครั้งเมื่อเดินทางไปถึงสถานที่แสดงให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้อาจตรงกับข้อมูลที่ได้อาจสำรวจไว้ล่วงหน้า เพื่อจะสามารถปรับแผนและวางแผนการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปได้ (ภุริชญ์ พิทยาวัฒน์ชัย, 2563)

การมีข้อมูลเพื่อการจัดการเวทีอย่างรอบด้านจะทำให้เราสามารถวางแผนจัดการการดำเนินการในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมอุปกรณ์การแสดง การวางแผนการเข้า-ออก ขึ้น-ลงของนักดนตรีและนักแสดง การจัดวางตำแหน่งของสมาชิกและทีมสนับสนุน ในการฝึกซ้อมอาจจะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมให้ใกล้เคียงกับสถานที่จริง หรือหาสถานที่ในการฝึกซ้อมที่มีความใกล้เคียงเพื่อให้เกิดความคุ้นชินเมื่อทำการแสดงหรือการแข่งขันจริง ออกแบบอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับเวที ออกแบบการแสดงหรือเสียงแสงอันจะสามารถสื่อสารไปยังผู้ชม หรือคณะกรรมการได้ดีและชัดเจนที่สุด อันจะนำไปสู่ผลลัพธ์ในการบรรเลงหรือแข่งขันที่จะเป็นไปตามที่คาดหวังให้ได้มากที่สุด

การจัดการด้านเสียง

การแข่งขันวงดนตรีเป็นการแข่งขันที่มีการนำเสนอด้านเสียงเป็นสำคัญ การจัดการด้านเสียงจึงเป็นเรื่องสำคัญอันดับต้นๆ ที่ควรคำนึง ซึ่งการจัดการด้านเสียงของการแสดงดนตรีบนเวทีนั้นมีรายละเอียดที่ควรให้ความสำคัญดังต่อไปนี้

1. ติดตั้ง ตรวจสอบและเตรียมอุปกรณ์บนเวทีก่อนทำการแสดง ก่อนเริ่มการแสดงของวงดนตรี จะต้องติดตั้ง ตรวจสอบตรวจสอบความเรียบร้อยและเตรียมความพร้อมในการใช้งานของเครื่องดนตรีและอุปกรณ์อื่นๆ บนเวที โดยมีสิ่งที่จะต้องพิจารณาดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 การจัดวางดนตรีบนเวที ในการแสดงจริงหากสามารถปรับเปลี่ยนการจัดวางเครื่องดนตรีหรือองค์ประกอบอื่นๆ ได้โดยไม่ขัดต่อกติกาหรือข้อตกลง ควรพิจารณาจัดเวทีให้มีสภาพใกล้เคียงกับการฝึกซ้อมของวงที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคุ้นชินในการบรรเลงอันจะส่งผลต่อคุณภาพในการบรรเลงของวงดนตรีได้

1.2 การตรวจสอบความพร้อมของเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ ก่อนขึ้นแสดงนักดนตรีทุกคนต้องตรวจสอบความพร้อมในการใช้งานของเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ต่างๆ ของตนว่าสามารถใช้งานได้เป็นปกติโดยไม่มีส่วนใดติดขัดหรือใช้งานไม่ได้ ทั้งนี้วงดนตรีควรมีอุปกรณ์สำรองที่สามารถจัดหาไว้ได้ เช่น เครื่องดนตรีสำรอง สายสัญญาณ สายกีตาร์-เบส เป็นต้น

1.3 การปรับเสียงเครื่องขยายเสียงสำหรับเครื่องดนตรี เครื่องขยายเสียงหรือที่เรียกกันว่า ตู้แอมป์ (Amplifier) สำหรับเครื่องดนตรีถือเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการแสดงบนเวที เพราะมีเครื่องดนตรีในวงดนตรีบางเครื่องที่ต้องอาศัยเครื่องขยายเสียงหรือแอมป์ในการบรรเลงและมีผลต่อเสียงโดยตรง เครื่องดนตรีแต่ละเครื่องจะมีลักษณะเฉพาะตัว เมื่อนำมาใช้กับเครื่องขยายเสียงจึงต้องมีการปรับแต่งเสียงที่แตกต่างกันไปด้วย การปรับเครื่องขยายเสียงหรือแอมป์สำหรับเครื่องดนตรีต่างๆ นั้น ผู้ใช้จึงควรมีความเข้าใจเรื่องการจัดย่านเสียงที่เหมาะสมของเครื่องดนตรีของตนเพื่อให้ความถี่เสียงในวงดนตรี (In the mix) ไม่ทับซ้อนกันมากเกินไป เช่น กีตาร์ควรให้ความสำคัญย่านเสียง กลาง (Mid) กลางแหลม (Mid Hight) ไปถึง แหลม (Hight/Treble) เบส ควรให้ความสำคัญกับย่าน กลางต่ำ (Mid Low) ถึงต่ำ (Low) เป็นต้น ควรศึกษาลักษณะเฉพาะเสียงของเครื่องดนตรีที่ตนเองใช้บรรเลงให้เข้าใจถ่องแท้ ศึกษาทำความเข้าใจจักแอมป์ชนิดต่างๆ เพื่อให้เข้าใจลักษณะเฉพาะตัว สุ่มเสียง ข้อดี ข้อด้อย รวมถึงข้อจำกัด อ่านศึกษาคู่มือการใช้งาน อ่านบทความข้อเขียนเกี่ยวกับแอมป์ ศึกษาการปรับตั้งค่าแอมป์ของผู้อื่นหรือศิลปินต่างๆ รวมไปถึงหาโอกาสฝึกใช้แอมป์ชนิดหรือประเภทต่างๆ กับเครื่องดนตรีของตนเพื่อให้สามารถใช้แอมป์กีตาร์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และเพื่อให้สามารถดึงเอาความสามารถของแอมป์ชนิดหรือประเภทต่างๆ ออกมาหรือตรงกับความต้องการของผู้เล่นมากที่สุดได้ และควรคำนึงไว้เสมอว่า การปรับเสียงแอมป์ประเภทและรุ่นเดียวกัน ณ สถานที่หนึ่งอาจจะแตกต่างอย่างสิ้นเชิงเมื่อมาใช้ในอีกสถานที่หนึ่งด้วยปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อเสียงได้ ดังนั้นการปรับเสียงเครื่องขยายเสียงหรือแอมป์สำหรับเครื่องดนตรีนั้นเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความเข้าใจในลักษณะเสียงเครื่องดนตรีของตน ความเข้าใจในลักษณะเฉพาะของแอมป์ชนิดหรือประเภทต่างๆ รวมถึงประสบการณ์ของผู้ใช้เป็นสำคัญ

1.4 การจัดวางไมโครโฟนรับเสียง การแสดงดนตรีบนเวทีจะมีเครื่องดนตรีส่วนหนึ่งที่จำเป็นต้องใช้ไมโครโฟนเพื่อรับเสียง การวางไมโครโฟนเพื่อรับเสียงของเครื่องดนตรีจึงเป็นสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญเพราะจะส่งผลโดยตรงกับคุณภาพเสียงในการแสดง การจัดวางที่เหมาะสมจะทำให้ไมโครโฟนสามารถรับเสียงจากเครื่องดนตรีได้ชัดเจนและมีคุณภาพ เครื่องดนตรีและอุปกรณ์แต่ละชนิดมีรูปแบบวิธีวางไมโครโฟนที่แตกต่างในรายละเอียด หลักการพื้นฐานเบื้องต้นที่สามารถแนะนำให้นักดนตรีกระทำได้ด้วยตัวเองมีดังนี้

1.4.1 ไมโครโฟนที่รับเสียงจากลำโพงของเครื่องขยายเสียง (Amplifier) ส่วนรับเสียงของไมโครโฟนควรอยู่ใกล้กับด้านหน้าของตู้ลำโพง และชี้ด้านรับเสียงเป็นมุมฉากไปยังบริเวณใกล้กับจุดกึ่งกลางของดอกลำโพง (ตำแหน่งและมุมของไมโครโฟนที่ชี้ไปยังลำโพงมีผลต่อเสียงโดยตรงนักดนตรีควรหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ผลลัพธ์เสียงที่ดีและเหมาะสมที่สุด)

1.4.2 เครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องลมส่วนรับเสียงของไมโครโฟนควรจะชี้เป็นมุมฉากเข้าสู่จุดกึ่งกลางของส่วนลำโพง (Bell) ของเครื่องดนตรี

1.4.3 กลองชุด (Drumset) ไมโครโฟนที่รับเสียงกลองควรอยู่ตำแหน่งเดิมที่เจ้าหน้าที่เทคนิคด้านเสียงของส่วนกลางได้ติดตั้งไว้ ซึ่งปกติจะไม่เคลื่อนออกจากจุดที่ตั้งไว้ ไมโครโฟนรับเสียงกลองที่มักจะเคลื่อนออกจากจุดเดิม คือ ไมโครโฟนของสแนร์ (Snare) และไฮแฮท (Hi-Hat) ด้วยผู้เล่นกลองแต่ละคนอาจมีการขยับตำแหน่งของกลองสแนร์และไฮแฮทเพื่อให้เข้ากับคามถนัดของตนได้ เบื้องต้นไมโครโฟนรับเสียงสแนร์ควรจะชี้มายังหน้ากลองบริเวณห่างจากส่วนขอบเข้าไปประมาณ 2 นิ้ว ระยะห่างจากหน้ากลองจนมากเกินไป ไมโครโฟนรับเสียงไฮแฮทควรชี้ส่วนรับเสียงมายังบริเวณครึ่งทางระหว่างจุดกึ่งกลางกับขอบของไฮแฮทและไม่ควรอยู่ห่างเกินไป

1.4.4 เครื่องดนตรีอื่นๆ ไมโครโฟนควรหันด้านรับเสียงชี้ไปยังจุดที่ให้เสียงที่ดีที่สุดของเครื่องดนตรีนั้นๆ แต่ต้องระวังจุดที่จะเกิดเสียงที่ไม่พึงประสงค์ (Noise) ติดตามด้วย เช่น เสียงลม เสียงชิ้นส่วนกลไกต่างๆ ของเครื่องดนตรี เป็นต้น

2. การเทียบเสียงเครื่องดนตรี เครื่องดนตรีที่ไม่ได้สร้างเสียงจากระบบอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะมีระดับเสียงเปลี่ยนแปลงได้จากปัจจัยต่างๆ ทั้งปัจจัยของตัวเครื่องเองหรือปัจจัยภายนอก จึงต้องมีการตั้งเสียงเพื่อให้ตรงกับระดับมาตรฐานหรือระดับเสียงอ้างอิงของวงดนตรีเพื่อให้เสียงที่บรรเลงรวมวงออกมานั้นมีความเที่ยงตรงและกลมกลืนกันทั้งวง การตั้งเสียงควรกระทำก่อนการบรรเลงทุกครั้ง และหากมีการบรรเลงเป็นระยะเวลานานควรกระทำซ้ำเป็นระยะๆ เพราะเครื่องดนตรีดังกล่าวนั้นสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงจะมีผลต่อระดับเสียงได้ เช่น สภาพอากาศเปลี่ยนแปลง ความชื้นสัมพัทธ์ในอากาศหรืออุณหภูมิเปลี่ยนแปลง โดอนความเย็นหรือดอนความร้อน เป็นต้น ในการแสดงหรือการแข่งขันควรมีการเทียบเสียงก่อนขึ้นเวที เพื่อความละเอียดแม่นยำนักดนตรีควรเทียบกับเครื่องเทียบเสียงดิจิทัล (Digital Tunner) หลังจากนั้นจึงเทียบเสียงทั้งวงรวมกันเพื่อตรวจสอบความถูกต้องกลมกลืนในภาพรวมก่อนขึ้นเวทีแสดง นอกจากนี้หากมีเวลาควรทำการเทียบเสียงในภาพรวมทั้งวงอีกครั้งเครื่องวงดนตรีพร้อมก่อนเริ่มแสดง สถานที่ที่ทำการตั้งเสียงเครื่องดนตรีก่อนแสดงควรอยู่ใกล้เคียงกับเวทีที่จะทำการแสดงจริง หรือเป็นที่ที่มีสภาพอากาศและอุณหภูมิใกล้เคียงกับเวที ทั้งนี้เพื่อป้องกันเครื่องดนตรีเสียงเพี้ยนอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของความชื้นหรืออุณหภูมิที่ส่งผลต่อตัวเครื่องดนตรีและมีผลต่อระดับเสียงได้

3. การจัดสมดุลเสียง สมดุลเสียงของวงดนตรีมีความสำคัญที่จะทำให้ภาพรวมของการบรรเลงบนเวทีออกมาไพเราะกลมกลืน สมดุลเสียงของวงดนตรีที่จะเกิดขึ้นด้วยความเข้าใจในบทบาทของเครื่องดนตรีและความสำคัญแนวเสียงที่ตนบรรเลงและเกิดจากการฝึกซ้อมและการปรับวงที่ดี วงดนตรีควรมีสมาดุลย์เสียงที่ดีตั้งแต่การบรรเลงสดแบบไม่ผ่านการปรับแต่งเสียงจากเครื่องผสมเสียงหรือมิกซ์เจอร์ (Sound Mixer) โดยสมดุลเสียงจะเกิดขึ้นได้ต้องพิจารณาจัดการในรายละเอียดดังต่อไปนี้

การควบคุมเสียงในวงดนตรี / บนเวที หมายถึง การควบคุมความดังเบาของเครื่องดนตรีที่ตนบรรเลงในวงดนตรี ผู้บรรเลงต้องมีความเข้าใจบทบาทของตนเองในวง ท่อนเพลงและแนวเสียงที่ตนบรรเลงอย่างถ่องแท้จึงจะสามารถควบคุมเสียงเครื่องดนตรีของตนได้อย่างเหมาะสม ในเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องลมหรือเครื่องดนตรีแบบคูดิกอื่นๆ ในวงดนตรีจะมีการใช้ไมโครโฟนในการรับเสียง ซึ่งพบว่ามักมีการใช้ไมโครโฟนอยู่สองลักษณะได้แก่ 1) ไมโครโฟนแบบหนีบติดกับเครื่องดนตรีแต่ละเครื่อง 2) ไมโครโฟนแบบติดไว้กับขาตั้งไมค์ ซึ่งแบบที่สองนี้ยังพบได้ในสองลักษณะคือใช้ไมโครโฟนรับเสียงทุกเครื่องแยกกันและอีกลักษณะคือการใช้ไมค์รับเสียงรวมเป็นกลุ่มเครื่องดนตรี

การใช้ไมโครโฟนแบบหนีบติดกับเครื่องดนตรีแต่ละเครื่องนั้น หากติดตั้งไมโครโฟนเข้ากับเครื่องดนตรีได้อย่างถูกต้องแล้ว การควบคุมเสียงการบรรเลงก็จะขึ้นอยู่กับการบรรเลงดังหรือเบาของผู้บรรเลงจะไม่มีปัญหาในเรื่องการขยับออกจากตำแหน่งไมโครโฟน ส่วนการใช้ไมโครโฟนแบบติดไว้กับขาตั้งไมค์นั้นนอกจากจะต้องคุมเสียงการบรรเลงด้วยความดังเบาจากการบรรเลงด้วยตัวผู้บรรเลงเองแล้ว ยังต้องคำนึงถึงระยะห่างจากไมโครโฟนที่เหมาะสมเพื่อให้ไมโครโฟนสามารถรับเสียงจากเครื่องดนตรีนั้นๆ ได้ดีที่สุดและเพื่อให้ได้เสียงที่มีความเท่าเทียมสมดุลกับเครื่องมืออื่นๆ นักดนตรีอาจจะต้องมีความเข้าใจและเทคนิคในการกำหนดระยะห่างระหว่างเครื่องดนตรีของตนเพิ่มเติม เช่น ขยับเข้าไปใกล้ไมโครโฟนมากขึ้นเมื่อถึงท่อนที่ตนเองมีบทบาทเด่นในท่อนเพลง หรือขยับออกมาจากไมโครโฟนเมื่อรู้สึกว่าการที่ตนบรรเลงดังเกินไป เป็นต้น

ส่วนเครื่องดนตรีที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์หรือเครื่องที่ใช้เครื่องขยายเสียง (Amplifier) นั้นกระทำได้โดยสามารถควบคุมความดังเบาได้จากส่วนควบคุมความดัง เช่น วอลลุ่ม (Volume) หรือมาสเตอร์ (Master) ของเครื่องดนตรีหรือของเครื่องขยายเสียงได้

การควบคุมเสียงที่เครื่องผสมเสียง (Sound Mixer) ปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้การแสดงที่ออกมาสู่ผู้ฟังผู้ชมสมบูรณ์กลมกล่อมมากขึ้นเพียงใดนอกจากการควบคุมเสียงจากสมาชิกที่บรรเลงอยู่บนเวทีแล้วนั้นคือ การผสมเสียง (Mixing) ของผู้มีหน้าที่ผสมเสียงหรือช่างเทคนิคด้านเสียงที่เรียกว่า มิกซ์เซอร์ (Mixer) หรือชาวดีเอนเจเนียร์ (Sound Engineer) โดยปกติการแสดงหรือการแข่งขันจะมีผู้ที่ทำหน้าที่ในการควบคุมเสียงหรือผสมเสียงอยู่แล้ว แต่หากผู้ควบคุมวงหรือผู้ฝึกสอนมีองค์ความรู้หรือเทคนิคในการผสมเสียงจะถือเป็นความได้เปรียบของวงดนตรี ที่จะสามารถรู้เทคนิควิธีหรือแนวทางการผสมเสียงของวงดนตรีออกมาได้สมบูรณ์อย่างที่ต้องการได้ โดยอาจจะเป็นการทำงานร่วมกับผู้มีหน้าที่รับผิดชอบประจำเครื่อง พุดคุย แนะนำ หรือขอให้ผู้รับผิดชอบนั้นได้ปรับแต่งรายละเอียดต่างๆ ตามที่ต้องการเพื่อที่จะให้การแสดงของวงออกมาสู่ผู้ฟังผู้ชมได้สมบูรณ์ตามจุดมุ่งหมายของวงดนตรีที่สุด ฉะนั้นการทำความรู้จักกับเจ้าหน้าที่ควบคุมเสียง การทำความรู้จักและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ด้านเสียงของเวที เป็นเทคนิคหนึ่งที่สำคัญอันจะส่งผลต่อภาพรวมของการแสดงของวงดนตรีโดยตรง

4. การสื่อสารระหว่างสมาชิกบนเวที ทีมสนับสนุนและผู้ควบคุมวง การสื่อสารทั้งระหว่างสมาชิกบนเวที ระหว่างผู้ควบคุมวงไปยังสมาชิกหรือนักดนตรีและนักแสดงบนเวทีเป็นส่วนสำคัญที่สามารถส่งผลต่อการบรรเลงและการแสดงโดยตรง ด้วยในขณะที่ทำการแสดงสมาชิกที่อยู่บนเวทีจะไม่สามารถได้ยินภาพรวมของเสียงที่บรรเลงออกมาด้านหน้าเวที หรือปัญหาที่เกิดขึ้นบางประการได้ ต้องอาศัยผู้ควบคุมวงหรือสมาชิกคนอื่นๆ ที่อยู่ด้านหน้าเวที (ควรยืนในจุดกึ่งกลางซ้ายขวา และเป็นที่สามารถได้ยินเสียงของระบบเสียงได้ชัดเจนทั้งหมด ซึ่งโดยมากคือจุดที่ตั้งของเครื่องผสมเสียง (Sound Mixer)) ให้มีหน้าที่ฟังเสียงที่ผ่านเครื่องขยายเสียงมาด้านหน้าเวที รวมถึงตรวจตราความเรียบร้อยในภาพรวมของวงดนตรี และบางครั้งต้องสื่อสารกลับไปยังสมาชิกบนเวทีไม่ว่าจะเป็นนักดนตรี นักแสดงหรือทีมสนับสนุนเพื่อให้รับทราบที่ต้องดำเนินการหรือแก้ปัญหาในส่วนใดที่จะทำให้การแสดงนั้นสมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นการสื่อสารที่แม่นยำรวดเร็ว การนัดแนะชักชวนการส่งสัญญาณสื่อสารต่างๆ ไม่ว่าจะสัญญาณมือ ท่าทางหรือการใช้เครื่องมือสื่อสาร เช่น วิทยุสื่อสาร หรือเครื่องมืออื่นๆ เข้ามาอำนวยความสะดวกจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การแสดงบนเวทีเป็นได้อย่างราบรื่นสมบูรณ์

การจัดการด้านการแสดง

การจัดการด้านการแสดงบนเวทีที่ดีจะทำให้การถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลงมีความสมบูรณ์ ส่งเสริมให้การบรรเลงของวงดนตรีมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งโสตศิลป์และศิลปะการแสดง โดยมีรายละเอียดที่ควรให้ความสำคัญหลายประการ ได้แก่

1. สำรองเวทีและสถานที่แสดง การสำรองเวทีและสถานที่แสดงนอกจากจะสำรองก่อนวันแสดงยังควรต้องทำการสำรวจซ้ำอีกครั้งเมื่อเดินทางไปถึงสถานที่แสดง รายละเอียดที่ต้องสำรวจได้แก่ ขนาดกว้างยาวสูงและมีมิติรายละเอียดต่างๆ ของตัวเวที พื้นที่ได้โดยรอบ ทางเข้าออก สถานที่แต่งตัว ห้องพักนักแสดง บันไดขึ้นลง ลักษณะพื้น ความลื่น ระดับของพื้นเวที ระยะห่างระหว่างผู้ชมหรือกรรมการกับเวที อุปกรณ์ประกอบเวทีอื่นๆ เป็นต้น

2. ทดลองใช้อุปกรณ์การแสดงและอุปกรณ์ประกอบฉากบนเวทีแสดง ในการทำการแสดงในสถานที่จริง อาจเกิดปัญหาต่างๆ ที่ไม่คาดคิดหรือเหตุผลอื่นใดที่ทำให้ไม่สามารถใช้อุปกรณ์การแสดงได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ อุปกรณ์การแสดงเกิดการชำรุดจากการเคลื่อนย้ายการเดินทาง (ซึ่งอุปกรณ์ที่ใช้ควรจะเป็นลักษณะถอดประกอบได้เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้าย) แสงประกอบการแสดงของเวทีโดนบดบังด้วยอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่เตรียมมา เป็นต้น ซึ่งเหตุการณ์เฉพาะหน้าหรือปัญหาที่กล่าวมาเหล่านั้นทั้งหมดควรจะได้รับการแก้ไขให้แล้วเสร็จก่อนทำการแสดงจริง

3. สำรองแสงประกอบการแสดง จำนวน/ชนิด/ ขอบเขตของอุปกรณ์ ไฟประกอบการแสดง (Lighting) เป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมเนื้อหาและอารมณ์ในการแสดงให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นตัวช่วยให้การสื่อสารจากการแสดงไปสู่ผู้ชมชัดเจน ช่วยให้การแสดง ความสวยงามมีมิติ เสริมจินตนาการของผู้ชมให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของผู้จัดการแสดง แต่ควรคำนึงว่าระบบไฟประกอบการแสดงในแต่ละที่ย่อมมีความแตกต่างในรายละเอียดต่างๆ เช่น ความแตกต่างของจำนวนของไฟ ชนิดของไฟต่างๆ บนเวที ขอบเขตของแสงไฟที่จะสามารถไปถึง จุดมืด จุดอับแสงหรือจุดสว่างบนเวที รายละเอียดการจัดแสงหรือรายละเอียดอื่นๆ เกี่ยวกับแสง

ผู้ควบคุมวงหรือผู้ฝึกสอนควรจะทำการศึกษารายละเอียดต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อวางแผนจัดการแสดงให้มีความเหมาะสมกับสภาพแสงบนเวที บางครั้งอาจจะต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนรายละเอียดการแสดงเพื่อให้ภาพรวมของการแสดงออกมาได้ดีที่สุด เช่น การแสดงบนเวทีที่เตรียมไว้ว่าจะไปตรงกับจุดที่ขอบเขตของแสงส่องไปไม่ถึง อาจจะต้องมีการเปลี่ยนจุดการแสดงมาบริเวณที่สว่างกว่า เป็นต้น

4. การจัดวางตำแหน่งผู้แสดง การจัดวางตำแหน่งนักแสดงเป็นขั้นตอนที่ต้องวางแผนออกแบบไว้ตั้งแต่การฝึกซ้อม ซึ่งการจัดวางตำแหน่งนักแสดงควรคำนึงถึงประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.1 สำนวณขนาดของเวทีหรือสถานที่แสดงในทุกมิติเท่าที่สามารถกระทำได้ หรือหากยังไม่ทราบขนาดที่แน่นอนควรหาขนาดพื้นที่ที่จะกระทำการแสดงคร่าวๆ จากข้อมูลอ้างอิงอื่นๆ ซึ่งข้อมูลจากการสำรวจนี้จะนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องในลำดับต่อไป

4.2 พิจารณาจำนวนนักแสดงและนักดนตรี หลังจากมีขนาดพื้นที่ในการจัดวงดนตรีและการทำการแสดงแล้ว ก็ต้องพิจารณาจำนวนนักแสดงและนักดนตรี เพื่อหาระยะการจัดวงผู้แสดงบนเวทีที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งจะสัมพันธ์กับจุดอ้างอิงที่เรียกว่า “ระยะสุนทรีย์” ดังรายละเอียดอยู่ในข้อถัดไป

4.3 ระยะสุนทรีย์ระหว่างเวทีกับผู้ชม “ระยะสุนทรีย์” หมายถึงระยะที่จะสามารถรับชมการแสดง สิ่งต่างๆ หรือเหตุการณ์อื่นใดได้อย่างชัดเจนสมบูรณ์ ในการแสดงนั้นระยะสุนทรีย์คือระยะที่สามารถรับชมเนื้อหา อารมณ์หรือสารต่างๆ ที่ผู้แสดงสื่อสารออกมาได้ครบถ้วนตามเจตนาของการแสดงได้ดีที่สุด การแสดงวงดนตรีลูกทุ่งระยะสุนทรีย์หมายถึงจุดที่สามารถรับฟังเสียงจากระบบเสียงของเวทีได้ชัดเจนที่สุด กรรมการจึงมักจะถูกจัดที่นั่งไว้บริเวณนี้ ส่วนผู้ชมก็มักจะอยู่รอบๆ ที่นั่งของกรรมการนี้เอง ฉะนั้นจุดนี้ก็ควรจะเป็นจุดที่ผู้ออกแบบการแสดง ผู้ฝึกสอนหรือผู้ควบคุมวงใช้เป็นจุดอ้างอิงในการออกแบบการแสดงให้สามารถรับชม ได้รับสารหรือเนื้อหาได้ชัดเจนและดีที่สุดจากจุด “ระยะสุนทรีย์” นี้

นอกจากประเด็นสำคัญที่กล่าวข้างต้นแล้ว การจัดการด้านการแสดงยังมีรายละเอียดที่ควรให้ความสำคัญอีกดังนี้ (กฤติกา ธรรมวิเศษ และ ธีรวัฒน์ เจริญคำ (2563))

5. ระวังปัจจัยจากสภาพแวดล้อม การแข่งขันรายการศิลปหัตถกรรมนักเรียน โดยมากแล้วจะพบว่าเป็นการแข่งขันภายนอกตัวอาคาร ซึ่งต้องระวังปัจจัยเรื่องสภาพแวดล้อมที่จะมีผลต่ออุปกรณ์ประกอบการแสดง เช่น แสงธรรมชาติ เพราะเป็นสิ่งที่ยังควบคุมไม่ได้ และต้องระวังเรื่องอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่มีลักษณะต้องลมได้ โดยเฉพาะอุปกรณ์การแสดงประเภทฉากควรมีการถ่วงน้ำหนักฐานของฉากเพื่อป้องกันการล้ม

6. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ในกรณีเกิดอุบัติเหตุอุปกรณ์แต่งตัวหลุดระหว่างการแสดง หากเป็นอุปกรณ์เล็กน้อยต้องทิ้งไปเพื่อให้ภาพรวมการแสดงยังดำเนินไปได้ แต่หากเป็นเสื้อผ้าหรืออุปกรณ์ที่ตกหล่นเสียหายในขนาดที่เล็กลงไปไม่ได้ ต้องใช้ทักษะของนักแสดงในการค้นหาเพื่อเปิดจุดที่บดบัง หลุด เสียหาย หรือถ้าเป็นชิ้นหนักสุดที่ไม่สามารถแสดงต่อไปได้ หรือจะกระทบภาพรวมของการแสดง นักแสดงต้องตัดสินใจออกจากพื้นที่ทันที

การจัดการด้านแสง

แสง (Lighting) เป็นองค์ประกอบและส่วนสนับสนุนดนตรีและการแสดงที่สำคัญที่จะแต่งเติมให้ผู้ชมได้รับสารที่ผู้แสดงต้องการที่จะสื่อสารออกมาได้อย่างสมบูรณ์แบบตามเจตนารมณ์ได้ ซึ่งการจัดการเวทีด้านแสงมีขั้นตอนที่ควรให้ความสำคัญดังนี้ (วรการ สีโย, 2560)

1. ออกแบบการจัดการแสง ในการเตรียมการจัดการหรือออกแบบการจัดการแสง ผู้ออกแบบควรให้ความสำคัญกับการศึกษาบทเพลง การแสดงและองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเนื้อเพลงและอารมณ์ของเพลง การแสดง บทพูด บทการแสดงประกอบการดนตรีและองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้ตีความและออกแบบแสงให้สามารถสนับสนุนเข้ากับอารมณ์ของตัวละครหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการแสดงได้อย่างเหมาะสม หลังจากนั้นจึงนำไปออกแบบการจัดการแสงและเขียนลำดับการจัดการแสง (Script/Story Board) โดยเขียนลำดับการจัดการแสงตามลำดับเวลา (Timeline) เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการแสงกับลำดับเหตุการณ์อื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นทั้งหมด ซึ่งจะช่วยให้กำกับด้านดนตรี การแสดง แสงและเสียงสามารถเห็นภาพรวมและลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้สามารถคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นและวางแผนให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น

2. เตรียมการจัดการเวทีด้านแสง หลังจากมีการเตรียมการ ออกแบบและวางแผนการจัดการแสงแล้ว เมื่อใกล้ถึงเวลาแสดงของวงดนตรีควรทำการสำรวจอุปกรณ์ด้านแสงไม่ว่าจะเป็น ชนิดจำนวนและตำแหน่งของอุปกรณ์แสง อุปกรณ์ควบคุมแสงรวมถึงความสามารถหรือขอบเขตข้อจำกัดของอุปกรณ์ด้านแสงที่จะสามารถสนับสนุนการแสดงได้ การสำรวจอุปกรณ์แสงบนเวทีเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ควบคุมวงหรือผู้ฝึกสอนสามารถวางแผนดำเนินการในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไปได้ ซึ่งการสำรวจเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลของอุปกรณ์แสงประกอบการแสดง หากเป็นไปได้ควรจะทำก่อนวันแสดงดังที่ได้อธิบายไปแล้วข้างต้นเพื่อจะได้ทำการวางแผนหรือแนวทางการจัดการในส่วนที่เกี่ยวข้องไว้ล่วงหน้า ซึ่งหากเป็นการแสดงระดับมืออาชีพที่ต้องควบคุมรายละเอียดแสงในการแสดงอย่างเคร่งครัด จะมีการขอข้อมูลอุปกรณ์จากผู้จัดการด้านเวทีหรือสถานที่ เพื่อจะได้วางแผนในการขออุปกรณ์ที่ต้องการเพิ่มเติมหรือจัดหาอุปกรณ์มาเพิ่มเติมในการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ในการแสดงตามที่ต้องการ นอกจากนี้จะสำรวจอุปกรณ์ก่อนวันแสดงแล้วเมื่อเดินทางมาถึงสถานที่แสดงควรทำการสำรวจอุปกรณ์อีกครั้งเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้อง หรือมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดอย่างไรบ้าง

3. ดำเนินการจัดการแสดง ในสถานการณ์การแข่งขันจริงจะมีเจ้าหน้าที่ที่คอยจัดการด้านแสงให้อยู่แล้วแต่ต้องคำนึงว่าการจัดการแสงของเจ้าหน้าที่ก็จะขึ้นอยู่กับความสามารถของอุปกรณ์ ทักษะและความเอาใจใส่ในการจัดการแสง หากผู้ควบคุมวงหรือผู้ฝึกสอนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเสียงก็จะสามารถทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมเสียง ให้คำแนะนำ หรือกำกับการจัดการด้านเสียงและแสงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อนึ่ง หากผู้ควบคุมวงหรือผู้ฝึกสอนมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการจัดการเสียงและแสงที่จะสามารถกระทำเองได้ ควรทำการสอบถามไปยังผู้จัดก่อนว่ากฎกติกาในการแข่งขันอนุญาตให้สามารถกระทำได้หรือไม่ แต่การจัดการด้านเสียงหรือแสงด้วยตัวเองนั้นก็ขึ้นอยู่กับอุปกรณ์และการติดตั้งระบบเสียงและแสงซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ทันท่วงทีส่งผลให้ภาพรวมของการแสดงนั้นออกมาไม่ดีในที่สุด จึงอาจต้องพิจารณาดำเนินการในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้เพิ่มเติม เช่น ทำความรู้จักกับเจ้าหน้าที่ด้านแสงของเวที การแนะนำตัวทำความรู้จักและสร้างสัมพันธอันดีกับเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมแสงหรือเสียงหลายคนอาจจะเห็นเป็นรายละเอียดเล็กน้อยแต่ก็ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การประสานงานการขอข้อมูลในส่วนต่างๆ ในการจัดแสง รวมไปถึงการให้บริการและการเอาใจใส่ในการจัดการเรื่องเสียงและแสงเป็นไปได้อย่างดีและราบรื่น อันจะส่งผลต่อภาพรวมของการแสดงวงดนตรีโดยตรง หรืออาจจะทำการร่วมควบคุมการจัดการแสงแก่เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมแสง การแสดงวงดนตรีบางช่วงอาจจะต้องการรายละเอียดแสงเพื่อสนับสนุนการแสดงตามท่วงดนตรีที่ต้องการ แม้ผู้ควบคุมวงหรือผู้ฝึกสอนมีการวางแผนหรือเขียนบท (Script/Story Board) ให้ไว้กับเจ้าหน้าที่แล้ว การควบคุมร่วมกับเจ้าหน้าที่หรือการแจ้งลำดับการจัดการแสดงในรายละเอียดต่างๆ กับเจ้าหน้าที่ในขณะที่บรรเลงจึงมีความจำเป็นเพื่อให้มั่นใจได้ว่า การจัดการแสดงจะเป็นส่วนสนับสนุนให้การแสดงที่ปรากฏต่อคณะกรรมการหรือผู้ชมเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการบรรเลงและการแสดงที่กำหนดไว้ให้ได้มากที่สุด

สถานการณ์ในการแสดงหรือการแข่งขันจะพบว่าเวลาในการจัดการสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาจึงจำกัด การสื่อสารระหว่างทีมงานหรือผู้ฝึกสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องจัดการให้ได้ในเวลาที่มีอยู่ การนัดแนะซักซ้อมการส่งสัญญาณสื่อสารต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสัญญาณมือ ท่าทางหรือการใช้เครื่องมือสื่อสาร เช่น วิทยุสื่อสาร หรือเครื่องมืออื่นๆ เข้ามาอำนวยความสะดวกจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การจัดการแสดงและภาพรวมการแสดงบนเวทีเป็นได้อย่างราบรื่นสมบูรณ์ที่สุด

บทสรุป

การวางแผนการจัดการเวทีทั้งด้านการสำรวจเพื่อการจัดการเวที การจัดการด้านเสียง การจัดการด้านการแสดงและการจัดการด้านแสงที่ดีจะสามารถช่วยส่งเสริมการแสดงบนเวทีให้เกิดความสมบูรณ์และสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันท่วงที แต่ทั้งนี้การจัดการเวทีเป็นเพียงการดำเนินการที่อาจจะเรียกว่าเป็นการจัดการในช่วง "ปลายน้ำ" ซึ่งการจัดการปลายน้ำที่ดี อาจจะไม่สามารถทดแทนหรือสร้าง "ต้นน้ำ" ที่ดีได้ นั่นหมายความว่าหากวงดนตรีไม่มีการฝึกซ้อมที่เหมาะสมอันจะช่วยสร้างความสมบูรณ์แบบในบรรเลงหรือการแสดงให้กับวงดนตรี การจัดการเวทีที่ดีและมีประสิทธิภาพเพียงใดก็ไม่สามารถทำให้การแสดงของวงดนตรีดีไปกว่าที่ทำการฝึกซ้อมมาได้ อย่างไรก็ตามการจัดการเวทีก็ควรมีการศึกษาทำความเข้าใจ ซักซ้อมการปฏิบัติหรือการแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดความคุ้นชินคล่องตัวในการปฏิบัติจริงบนเวที อันจะนำไปสู่ผลลัพธ์การแสดงบนเวทีและผลการแข่งขันที่ดีในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องการจัดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ครั้งที่ 69 ปีการศึกษา 2562. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เฉลิมพล โลหะมาตย์. (2559) แนวทางการดำเนินงานวงดนตรีลูกทุ่งระดับมัธยมศึกษา. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิวัฒน์ วรรณธรรม. (2557) เส้นทางสู่ความเป็นเลิศของวงดนตรีลูกทุ่งระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562. (2562, 26 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 57. หน้า/56.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554. <<https://dictionary.orst.go.th>> (สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2563).
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานทางการศึกษา. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

- กฤติกา ธรรมวิเศษ. (2563). อาจารย์ประจำสาขานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. **บทสัมภาษณ์**. 27 พฤศจิกายน 2563.
- ธีรวัฒน์ เจียงคำ. (2563). ผู้ช่วยสอนประจำภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. **บทสัมภาษณ์**. 27 พฤศจิกายน 2563.
- พีรพงศ์ เสนไสย์. (2560). ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. **บทสัมภาษณ์**. 28 พฤศจิกายน 2560.
- ภูริชญ์ พิทยาวัฒน์ชัย. (2563). ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนน้ำพองศึกษา อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. **บทสัมภาษณ์**. 21 พฤศจิกายน 2563.
- วรากร สีโย. (2560). ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. **บทสัมภาษณ์**. 2 ธันวาคม 2560.